

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

IV. ÚS 282/2023-33

Ústavný súd Slovenskej republiky v senáte zloženom z predsedu senátu Miroslava Duriša a sudcov Ladislava Duditša (sudca spravodajca) a Libora Duľu v konaní podľa čl. 127 Ústavy Slovenskej republiky o ústavnej sťažnosti sťažovateľky obchodnej spoločnosti **PaM Diesel Plus s. r. o.**, Záhradnícka 93, Bratislava, IČO 47 540 044, zastúpenej JUDr. Jozefom Herbulákom, advokátom, Brnianska 1K, Trenčín, proti rozsudku Krajského súdu v Trenčíne č. k. 6 Co 9/2022-131 z 24. januára 2023 takto

r o z h o d o l :

1. Rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne č. k. 6 Co 9/2022-131 z 24. januára 2023 **b o l o p o r u š e n é** základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a jej právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.
2. Rozsudok Krajského súdu v Trenčíne č. k. 6 Co 9/2022-131 z 24. januára 2023 **z r u š u j e a v e c v r a c i a** Krajskému súdu v Trenčíne na ďalšie konanie.
3. Krajský súd v Trenčíne **j e p o v i n n ý** nahradiť sťažovateľke trovy konania v sume **796,28 eur** a zaplatiť ich právnomu zástupcovi sťažovateľky do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavná sťažnosť sťažovateľky a skutkový stav veci

1. Sťažovateľka sa ústavnou sťažnosťou doručенou ústavnému súdu 30. marca 2023 domáha vyslovenia porušenia svojho základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a svojho práva na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozsudkom Krajského súdu v Trenčíne (ďalej len „krajský súd“) č. k. 6 Co 9/2022-131 z 24. januára 2023 (ďalej len „napadnutý rozsudok“). Sťažovateľka navrhuje napadnutý rozsudok zrušiť a vec vrátiť krajskému súdu na ďalšie konanie.

2. Uznesením ústavného súdu č. k. IV. ÚS 282/2023-16 z 23. mája 2023 bola ústavná sťažnosť sťažovateľky prijatá na ďalšie konanie v celom rozsahu.

3. Z ústavnej sťažnosti, napadnutého rozsudku krajského súdu a pripojených príloh vyplynulo, že sťažovateľka ako poškodená sa žalobou podanou na Okresnom súde Trenčín (ďalej len „okresný súd“) domáhala zaplata sumy 3 174,53 eur spoločne s príslušenstvom od žalovanej Groupama poisťovne, a. s. (ďalej aj „žalovaná“), z titulu náhrady škody spôsobenej prevádzkou motorového vozidla na vozidle sťažovateľky vzniknutej pri dopravnej nehode. Okresný súd rozsudkom č. k. 13 C 9/2020-88 z 13. septembra 2021 uložil žalovanej povinnosť zaplatiť sťažovateľke sumu 1 587,27 eur a vo zvyšnej časti podanej žalobe nevyhovel. Okresný súd zastával názor, že obaja účastníci dopravnej nehody mali na vzniku škody rovnaký podiel, preto priznal sťažovateľke 50 % z uplatneného nároku. Okresný súd sťažovateľke nepriznal nárok na úroky z omeškania s poukazom na § 11 ods. 6 a 8 zákona č. 381/2001 Z. z. o povinnom zmluvnom poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorového vozidla a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o PZP“). Z uvedených ustanovení vyvodil, že nárok na úrok z omeškania vzniká len v prípade nesplnenia povinnosti podľa § 11 ods. 6 zákona o PZP, pričom bolo preukázané, že k splneniu tejto povinnosti, t. j. k zaslaniu písomného zdôvodnenia, pre ktoré žalovaná poisťovňa odmietla poskytnúť poistné plnenie, došlo včas, žalovaná by sa v tomto prípade dostala do omeškania, ak by súdom priznanú náhradu škody nevyplatila v lehote určenej súdom po právoplatnosti jeho rozhodnutia.

4. Sťažovateľka podala proti rozsudku okresného súdu odvolanie. Nesúhlasila s ustálením jej podielu na vzniknutej škode ani s nepriznaním nároku na úrok z omeškania. K otázke priznania úroku z omeškania poukázala na potrebu aplikácie všeobecnej právnej úpravy v zákone č. 40/1964 Zb. Občiansky zákonník v znení neskorších predpisov (ďalej len „Občiansky zákonník“), pretože zákon o PZP upravuje len prípad, keď dôjde k oneskorenému prešetreniu poistnej udalosti. Prípad, ak nebolo poskytnuté poistné plnenie pre nesprávne prešetrenie, nie je predmetom zákona o PZP.

5. Krajský súd napadnutým rozsudkom potvrdil rozsudok súdu prvej inštancie. Stotožnil sa so záverom okresného súdu o rovnakom pomere zavinenia oboch účastníkov dopravnej nehody. K nepriznaniu nároku na úrok z omeškania uviedol, že zákon o PZP upravuje prípad, keď úroky z omeškania predstavujú sankciu pre poisťovateľa za porušenie jeho nepeňažnej povinnosti v zmysle § 11 ods. 6 zákona o PZP. Ak zo strany poisťovateľa dôjde k nesplneniu jeho peňažnej povinnosti, je na mieste aplikovať § 517 ods. 2 Občianskeho zákonníka s poukazom na nález ústavného súdu č. k. II. ÚS 263/2022-47 zo 7. septembra 2022. Z uvedeného krajský súd vyvodil, že žalobcovi nepatrí nárok na úrok z omeškania s plnením peňažného dlhu, žalovanému podľa krajského súdu dosiaľ nevznikla povinnosť plniť, pretože poistné plnenie odmietol a súd o jeho povinnosti rozhoduje. V tomto prípade v zmysle § 11 ods. 7 zákona o PZP má poisťovateľ lehotu 15 dní na plnenie po doručení právoplatného rozhodnutia súdu o výške náhrady škody, ak z rozhodnutia nevyplýva iná lehota. Sťažovateľkou uplatnený nárok na úroky z omeškania bol tak podľa krajského súdu predčasným.

II.

Argumentácia sťažovateľky

6. Podstatou ústavnej sťažnosti sťažovateľky je tvrdenie, že došlo k porušeniu označených základných práv v dôsledku nepriznania úroku z omeškania zo sumy predstavujúcej náhradu škody na motorovom vozidle od žalovanej poisťovne v prospech sťažovateľky ako poškodenej. Sťažovateľka konkrétne vyčíta odvolaciemu súdu, že napadnutý rozsudok o nepriznaní nároku na úrok z omeškania je odôvodnený ústavne neudržateľným spôsobom v rozpore s rozhodovacou činnosťou ústavného súdu (II. ÚS 263/2022), na ktorú sťažovateľka upozornila odvolací súd, ktorý na ňu v napadnutom rozsudku aj odkazuje, avšak nesprávnym spôsobom v rozpore s jej obsahom. Sťažovateľka podporne poukazuje aj na ďalšie rozhodnutia ústavného súdu zaoberajúce sa dotknutou problematikou (III. ÚS 309/2020, III. ÚS 214/2020), z ktorých vyplýva, že ak poisťovňa bola poškodeným priamo žalovaná, na priznanie úroku z omeškania sa vzťahujú ustanovenia, v zmysle ktorých sa poisťovňa dostáva do omeškania bezprostredne po tom, ako si poškodený u nej uplatní svoj priamy nárok na náhradu škody, a to s tým rozdielom oproti všeobecnej úprave, že poškodený nemá nárok na úrok z omeškania za obdobie troch mesiacov stanovených na šetrenie poisťovnej udalosti a 15 dní na výplatu poisťového plnenia. Okrem toho sťažovateľka poukazuje aj na rozpornosť výkladu krajského súdu so smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2009/103/ES zo 16. septembra 2009 o poistení zodpovednosti za škodu spôsobenú prevádzkou motorových vozidiel a o kontrole plnenia povinnosti poistenia tejto zodpovednosti (ďalej len „smernica Rady 2009/103/ES“). Výklad predmetných ustanovení obsiahnutý v napadnutom rozsudku podľa sťažovateľky neprimerane zvyhodňuje poisťovateľa a je v neprospech poškodeného.

III.

Vyjadrenie krajského súdu, zúčastnenej osoby a replika sťažovateľky

III.1. Vyjadrenie krajského súdu:

7. Krajský súd poukázal na dôvody napadnutého rozsudku, ktoré považuje za správne, a rozhodnutie o podanej ústavnej sťažnosti ponechal na úvahe ústavného súdu.

III.2. Vyjadrenie zúčastnenej osoby:

8. Zúčastnená osoba Groupama poisťovňa, a. s., pobočka poisťovne z iného členského štátu, ukončila svoju podnikateľskú činnosť v oblasti poskytovania služieb poistenia motorových vozidiel a jej právnym nástupcom sa od 1. decembra 2022 stala Union poisťovňa, a. s., ktorá k podanej ústavnej sťažnosti uviedla, že sa plne stotožňuje s dôvodmi uvádzanými krajským súdom, pre ktoré nebol sťažovateľke priznaný nárok na úroky z omeškania. Konkrétne poukázala na § 11 ods. 7 zákona o PZP, z ktorého jednoznačne vyplýva začiatok plynutia lehoty na poskytnutie poisťového plnenia, t. j. ukončenie prešetrovania poisťovnej udalosti alebo doručenie právoplatného rozhodnutia súdu.

III.3. Replika sťažovateľky:

9. Sťažovateľka vo svojej replike zotrvala na dôvodoch podanej ústavnej sťažnosti. K právnemu názoru krajského súdu uviedla, že tento výklad favorizuje poisťovňu pred ostatnými účastníkmi občianskoprávných vzťahov pri uložení povinnosti platiť úroky z omeškania. Pre poisťovňu je tak výhodnejšie poistné plnenie neposkytnúť a počkať si na rozhodnutie súdu a ak aj bude zaviazaná na náhradu škody, povinnosť zaplatiť úroky z omeškania jej uložená nebude. Tento právny názor vytvára nerovnovážny vzťah medzi poisťovňou a poškodeným, ktorý často nie je schopný uhradiť opravu poškodeného vozidla z vlastných prostriedkov. Sťažovateľka poukázala aj na nález ústavného súdu vo veci sp. zn. II. ÚS 263/2022, na ktorý odkázal aj krajský súd, avšak v dôsledkoch sa od jeho záverov odklonil, čím je odôvodnenie napadnutého rozsudku krajského súdu ústavnoprávne neudržateľné.

IV.

Posúdenie dôvodnosti ústavnej sťažnosti

10. Ústavný súd podľa § 58 ods. 3 zákona č. 314/2018 Z. z. o Ústavnom súde Slovenskej republiky a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, pretože po oboznámení sa s ústavnou sťažnosťou a so stanoviskami účastníkov konania dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci, a preto pristúpil k posúdeniu veci samej.

11. Podstata námietok sťažovateľky spočíva v namietanom porušení jej základného práva na súdnu ochranu a práva na spravodlivé súdne konanie napadnutým rozsudkom krajského súdu v časti týkajúcej sa nepriznania nároku na úrok z omeškania. Odôvodnenie tejto časti napadnutého rozsudku krajského súdu sťažovateľka považuje za ústavné neudržateľné, rozporné s judikatúrou ústavného súdu, ako aj s právom Európskej únie (smernica Rady 2009/103/ES).

12. V konaní o sťažnostiach fyzických osôb a právnických osôb podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd uplatňuje zásadu prednosti ústavne konformného výkladu, v rámci ktorej uprednostní ten výklad právnej normy, ako aj súvisiacich právnych noriem, ktorý zabezpečí plnohodnotnú, resp. plnohodnotnejšiu realizáciu ústavou garantovaných práv (IV. ÚS 96/06, II. ÚS 148/06).

13. K meritornej problematike tvoriacej predmet napadnutého konania už ústavný súd zaujal stanovisko v nálezoch č. k. III. ÚS 309/2020 zo 14. októbra 2021, č. k. III. ÚS 214/2020 zo 14. októbra 2021, č. k. III. ÚS 215/2020 z 28. októbra 2021 a č. k. II. ÚS 263/2022 zo 7. septembra 2022, z ktorých v podstatnom vyplýva, že ak poškodený žaluje priamo poisťovňu, na priznanie úroku z omeškania sa vzťahujú ustanovenia, podľa ktorých sa poisťovňa dostáva do omeškania bezprostredne po tom, ako si poškodený u nej uplatní svoj priamy nárok na náhradu škody, s tým rozdielom oproti všeobecnej úprave, že na úrok z omeškania nemá poškodený nárok za obdobie troch mesiacov na šetrenie poistnej udalosti a 15 dní na výplatu. Tým však nemá byť dotknutý rozsah poistného plnenia, ktorým je krytie nárokov poškodeného na náhradu škody spôsobenej prevádzkou dopravného prostriedku, ktorá pre plné (štandardné) odškodnenie na seba viaže aj povinnosť platenia úrokov z omeškania. Každý škodca by mohol logicky bez sankcie oddialiť riešenie škody „odkazom na súd“ a neprijateľnosť takejto konštrukcie umocňuje aj predstava, že „čím dlhší súdny proces, tým lepšie pre škodcu“. Trojmesačná zákonná lehota

na vybavenie prešetrenia poistnej udalosti a na to nadväzujúca 15-dňová lehota na plnenie podľa zákona o PZP má svoje opodstatnenie v záujme dôsledného vyšetrenia poistnej udalosti, no nepredstavuje žiadnu liberáciu škodcu od platenia príslušenstva pohľadávky (úrokov z omeškania; § 121 ods. 3 Občianskeho zákonníka).

14. Rovnaký právny názor bol aprobovaný aj Najvyšším súdom Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“), ktorý sa výkladom omeškania poisťovateľa s poskytnutím plnenia podľa § 11 ods. 7 zákona o PZP opakovane zaoberal v skorších rozhodnutiach č. k. 1 Cdo 225/2021 z 27. apríla 2022, č. k. 2 Cdo 306/2021 z 25. apríla 2022, č. k. 4 Cdo 99/2022 z 20. júla 2022, č. k. 4 Cdo 146/2022 zo 14. decembra 2022 a č. k. 1 Cdo 13/2022 z 28. februára 2022, pričom konajúce senáty dospeli k záveru, že *„poisťovňa bola poškodeným priamo žalovaná, a preto sa na priznanie úroku z omeškania vzťahujú ustanovenia, podľa ktorých sa poisťovňa dostáva do omeškania bezprostredne po tom, ako si poškodený u nej uplatní svoj priamy nárok na náhradu škody s tým rozdielom, že na úrok z omeškania nemá nárok za obdobie troch mesiacov na šetrenie poistnej udalosti a 15 dní na výplatu, ak k výplate žiadanej náhrady skutočne došlo“*.

15. Okrem toho ústavný súd v náleze č. k. II. ÚS 263/2022 zo 7. septembra 2022 konštatoval aj povinnosť aplikácie eurokonformného výkladu s ohľadom na smernicu Rady 2009/103/ES, ktorý jednoznačne ukladá povinnosť zaviesť takú úpravu, ktorá bude zahŕňať aj úroky z omeškania s plnením (peňažnej) náhrady škody, čo je plne aplikovateľné aj na prejednávajúcu vec. V náleze ústavného súdu č. k. III. ÚS 214/2020-29 zo 14. októbra 2021 už ústavný súd vyslovil, že európsky zákonodarca chcel dosiahnuť zefektívnenie vyplácania poistného plnenia poškodeným tým, že sa má poisťiteľom uložiť povinnosť včas realizovať príslušné šetrenie, a v prípade, že sa zistí jeho opodstatnenie, poskytnúť poistné plnenie, keďže nereagovanie na žiadosť poškodeného o náhradu škody má byť primerane, účinne a systematicky sankcionované a nad rámec štandardného poistného plnenia sa má v prípade porušenia tejto povinnosti dostať poškodenej osobe aj osobitných úrokov. Krajský súd sa eurokonformným výkladom dotknutých ustanovení vôbec nezaoberal, pričom všeobecné súdy sú zároveň súdmi Európskej únie, ktoré sú povinné aplikovať úniové právo (rozhodnutie Súdneho dvora Európskej únie C-106/77 vo veci Simmenthal).

16. Krajský súd v napadnutom rozsudku odkazuje na závery nálezu č. k. II. ÚS 263/2022 a ďalej poukazuje na § 11 ods. 7 zákona o PZP, v zmysle ktorého poisťovateľ je povinný poskytnúť poistné plnenie do 15 dní po skončení prešetrovania potrebného na zistenie rozsahu povinnosti poisťovateľa poskytnúť poistné plnenie alebo po doručení právoplatného rozhodnutia súdu o výške náhrady škody poisťovateľovi, ak z tohto rozhodnutia nevyplýva iná lehota na poskytnutie poistného plnenia.

17. V náleze č. k. II. ÚS 263/2022 zo 7. septembra 2022 sa riešil prípad, keď krajský súd konštatoval, že poškodenému patrí nárok na úrok z omeškania iba v prípade porušenia povinnosti podľa § 11 ods. 6 zákona o PZP, a to v zmysle § 11 ods. 8 zákona o PZP, čo bolo ústavným súdom vyhodnotené ako nesprávny výklad dotknutých ustanovení zákona o PZP. Naproti tomu v prejednávanej veci krajský súd konštatoval, že poškodenému patrí nárok na úrok z omeškania až po doručení právoplatného rozhodnutia súdu o výške náhrady škody poisťovateľovi, ak z tohto rozhodnutia nevyplýva iná lehota na poskytnutie poistného plnenia v zmysle § 11 ods. 7 zákona o PZP. Výkladom § 11 ods. 7 zákona o PZP sa zaoberal ústavný súd vo veciach sp. zn. III. ÚS 215/2020 a sp. zn. III. ÚS 309/2020, ako aj v náleze č. k. III. ÚS 214/2020

zo 14. októbra 2021, kde v bodoch 33 a nasl. vysvetlil, akého rozhodnutia súdu sa dotýka § 11 ods. 7 zákona o PZP. Poškodený si svoj nárok môže uplatniť žalobou aj proti poistenému prevádzateľovi, pričom výsledkom sporu medzi poškodeným a poisteným prevádzateľom je rozsudok, ktorý poisteného zaväzuje na plnenie poškodenému. Takýto rozsudok môže následne poškodený predložiť poisťovni so žiadosťou o plnenie. Rovnako tak môže postupovať poškodený. Poisťovňa podľa takéhoto rozsudku musí za škodcu poškodenému poskytnúť plnenie úrokov z omeškania len v tom prípade, ak je takýto rozsudok výsledkom sporu, s ktorým bola poisťovňa oboznámená a ktorý poistený prevádzateľ viedol podľa pokynov poisťovne [§ 5 ods. 1 písm. d) zákona o PZP a § 5 ods. 2 písm. a), b) a c) zákona o PZP].

18. V tomto prípade poškodený žaloval priamo poisťovňu, a preto sa na priznanie úroku z omeškania vzťahujú ustanovenia, podľa ktorých sa poisťovňa dostáva do omeškania bezprostredne po tom, ako si poškodený u nej uplatní svoj priamy nárok na náhradu škody, s tým rozdielom, že na úrok z omeškania nemá nárok za obdobie troch mesiacov určených na šetrenie poistnej udalosti a 15 dní určených na výplatu, ak k výplате žiadanej náhrady skutočne došlo.

19. Možno preto konštatovať, že výklad § 11 ods. 6 až 8 zákona o PZP, aký na prejednávajúcu vec aplikoval krajský súd, nie je ústavne udržateľný, je v rozpore s judikatúrou ústavného súdu, ako aj najvyššieho súdu a nezohľadňuje ani smernicu Rady 2009/103/ES. Krajský súd v napadnutom rozsudku síce čiastkovo parafrázoval závery ústavného súdu k prejednávanej problematike, avšak tieto interpretoval nesprávnym spôsobom bez zreteľa na už citovaný právny záver, na ktorý poukázala aj sťažovateľka, že ak poškodený žaluje priamo poisťovňu, na priznanie úroku z omeškania sa vzťahujú ustanovenia, podľa ktorých sa poisťovňa dostáva do omeškania bezprostredne po tom, ako si poškodený u nej uplatní svoj priamy nárok na náhradu škody, s tým rozdielom oproti všeobecnej úprave, že na úrok z omeškania nemá poškodený nárok za obdobie troch mesiacov na šetrenie poistnej udalosti a 15 dní na výplatu. Iba odkaz na § 11 ods. 7 zákona o PZP nie je s ohľadom na už uvedené dostatočný, navyše ústavný súd vo svojej judikatúre podal výklad aj § 11 ods. 7 zákona o PZP, ktorý nekorešponduje so závermi krajského súdu v napadnutom rozsudku.

20. Vzhľadom na uvedené ústavný súd dospel k záveru, že napadnutým rozsudkom krajského súdu bolo porušené základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu zaručené v čl. 46 ods. 1 ústavy a právo na spravodlivé súdne konanie podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, ako to je uvedené v bode 1 výroku tohto rozhodnutia.

21. Ústavný súd v súvislosti s návrhom sťažovateľky na zrušenie napadnutého rozhodnutia a vrátenie veci krajskému súdu dospel k záveru, že pre dosiahnutie nápravy vo veci je nevyhnutné, aby tomuto návrhu vyhovel (výrok 2). Krajský súd je v ďalšom konaní vo veci podľa § 134 ods. 1 zákona o ústavnom súde viazaný právnymi názormi ústavného súdu vyjadrenými v tomto náleze.

V.

Trovy konania

22. Ústavný súd priznal sťažovateľke (§ 73 ods. 3 zákona o ústavnom súde) nárok na náhradu trov konania v celkovej sume 796,28 eur.

23. Pri výpočte trov právneho zastúpenia sťažovateľky ústavný súd vychádzal z vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (§ 11 ods. 3). Základná sadzba odmeny za úkon právnej služby uskutočnený v roku 2023 je v sume 208,67 eur a hodnota režijného paušálu je v sume 12,52 eur. Sťažovateľke vznikol nárok na náhradu trov konania za tri úkony právnej služby uskutočnené v roku 2023 (prevzatie a príprava zastúpenia, podanie ústavnej sťažnosti ústavnému súdu a replika sťažovateľky).

24. Priznanú náhradu trov právneho zastúpenia je krajský súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľky (§ 62 zákona o ústavnom súde v spojení s § 263 Civilného sporového poriadku) označeného v záhlaví tohto nálezu v lehote dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu ústavného súdu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 5. septembra 2023

Miroslav Duriš
predseda senátu